

MARTA STEPNOWSKA

Wykreślenie spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego przed zakończeniem toczących się z jej udziałem sporów sądowych

Removal of a Cooperative from the National Court Register Before the Conclusion of Ongoing Litigations Relating to this Cooperative

The deletion of the cooperative from the National Court Register is carried out either as a result of liquidation proceedings or without liquidation proceedings. It is also possible according to specific provisions of the Cooperatives Act or the National Court Register Act. After being removed from the register, the cooperative, having lost its existence, obviously loses its legal personality and its legal capacity. This loss is permanent and irreversible. The loss of legal capacity of a party in the course of a lawsuit renders further legal proceedings inadmissible, resulting in the necessity to terminate the proceedings. However, it follows from the second sentence of the provision of Article 127 of the Law on Cooperatives that after a cooperative has been removed from the National Court Register as a result of the completion of the process of liquidation of the cooperative, the cooperative shall be replaced as a party in any ongoing litigation concerning it by the auditing association to which the cooperative is affiliated. This provision is undoubtedly a special provision that provides for the legal succession of a party whose legal existence has been terminated before the end of the ongoing litigation.

MARTA STEPNOWSKA, doktor nauk prawnych,
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ORCID – 0000-0003-3607-1786, e-mail: martastepnowska@wp.pl

SŁOWA KLUCZOWE: wykreślenie spółdzielni, spory sądowe, związek rewizyjny, postępowanie likwidacyjne, Krajowy Rejestr Sądowy

KEYWORDS: removal of a cooperative, litigations, revision association, liquidation proceedings, National Court Register

1 | Uwagi ogólne

Podział majątku pomiędzy członków lub jego przekazanie przez likwidatora na określony cel spółdzielczy lub społeczny kończy faktyczną likwidację spółdzielni. Zakończenie tego etapu likwidacji następuje z momentem przekazania członkom spółdzielni lub wybranemu przez likwidatora podmiotowi ostatniego przedmiotu majątkowego lub środków pieniężnych należących do spółdzielni.^[1] Po dokonaniu wszystkich właściwych czynności likwidacyjnych likwidatorzy są jeszcze zobowiązani do dokonania szeregu czynności końcowych, które doprowadzą do ostatecznego zakończenia postępowania likwidacyjnego. Wśród nich sporządzenie sprawozdania finansowego na dzień zakończenia likwidacji, zwołanie walnego zgromadzenia do zatwierdzenia sprawozdania finansowego na dzień zakończenia likwidacji oraz innych czynności likwidatora, przekazanie ksiąg i dokumentacji likwidowanej spółdzielni na przechowanie, notyfikacja zakończenia likwidacji uprawnionym do tego podmiotom i m.in. zgłoszenie wniosku o wykreślenie spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego^[2]. Wykreślenie spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego odbywa się bądź po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego bądź bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego. Ponadto na podstawie przepisów szczególnych PrSpółdz czy ustawy KRS.

¹ Podobnie Andrzej Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, II (Kraków: Zakamycze, 2006), 1325, który uważa faktyczną likwidację spółki z o.o. następuje z momentem przekazania ostatniego przedmiotu majątkowego lub środków pieniężnych przez likwidatora wspólnikom po dokonanych między nich podziale majątku spółki.

² Zob. Marta Stepnowska, *Likwidacja spółdzielni* (Sopot: Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych-Institut Stefczyka, 2009), 227.

2 | Wykreślenie spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego

Wniosek o wpis wykreślenia spółdzielni z rejestru, sporządzony przez likwidatora, złożony ma zostać w terminie 7 dni od dnia odbycia walnego zgromadzenia, na którym zatwierdzone zostało sprawozdania finansowe na dzień zakończenia likwidacji (art. 22 ustawy o KRS). Zgłoszenie wykreślenia spółdzielni z rejestru składają wszyscy występujący w sprawie likwidatorzy. Do wniosku muszą zostać dołączone dokumenty, t.j. sprawozdania finansowego na dzień zamknięcia likwidacji, uchwały walnego zgromadzenia zatwierdzającego powyższe sprawozdanie oraz oświadczenia likwidatorów o zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wszystkich wierzytelności^[3]. Wpisu wykreślenia spółdzielni dokonanego w wyniku jej połączenia lub podziału sąd dokona z urzędu^[4].

Dokonany przez sąd rejestrowy wpis wykreślenia spółdzielni z rejestru podlega obligatoryjnie ogłoszeniu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (art. 13 ust. 1 ustawy o KRS). Dlatego zbędnym jest zapis zawarty w art. 126 § 3 zd. 3 PrSpółdz, że „wykreślenie powinno być ogłoszone przez sąd”, skoro i tak zostanie on ogłoszony na podstawie przepisów regulujących postępowanie przed sądem rejestrowym. Z tego zapisu nie wynika również, w jaki sposób ma nastąpić ogłoszenie wykreślenia spółdzielni z rejestru. Chodzi mianowicie o to, czy publikacja taka na nastąpić w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, czy może w Monitorze Spółdzielczym. Wydaje się jednak, że skoro ustawa nie wskazuje tu precyzyjnie, jak to ma miejsce w art. 116 § 2 lub 122 pkt 3 PrSpółdz Monitora Spółdzielczego, jako tego periodyka, w którym ma nastąpić ogłoszenie informacji o wykreśleniu spółdzielni z rejestru, to publikacja tych danych powinna zostać zamieszczona w Monitorze Sądowym i Gospodarczym^[5]. Niemniej jednak,

³ Zob. Marcin Klaus, „Rejestracja podmiotów w Krajowym Rejestrze Sądowym – praktyczne wskazówki. Cz. IX – Spółdzielnie” *Monitor Prawniczy*, nr 2 (2006): 111.

⁴ Ibidem.

⁵ Odmiennie Wojciech Jastrzębski, *Prawo spółdzielcze. Zarys wykładu* (Warszawa: Wydawnictwo Spółdzielcze, 1986), 199, który uważa, że wpis o wykreśleniu spółdzielni z rejestru jest ogłaszany w Monitorze Spółdzielczym, jednakże jego pogląd nie zawiera żadnego uzasadnienia.

informację o zakończeniu likwidacji likwidatora powinien ogłosić także w Monitorze Spółdzielczym^[6].

W nauce prawa spółdzielczego powszechnie przyjmuje się, że wpis wykreślenia spółdzielni z rejestru sądowego ma znaczenie konstytutywne^[7]. Jego skutkiem jest ustanie osobowości prawnej spółdzielni oraz ustanie ogółu stosunków łączących spółdzielnię z jej członkami^[8]. W związku z unormowaniami zawartymi w ustawie o Krajowym Rejestrze Sądowym dotyczącymi trybu dokonywania wpisów w tym rejestrze może powstać wątpliwość z jaką chwilą ten konstytutywny skutek wykreślenia nastąpi. Odpowiadając na to pytanie zaznaczyć należy, że postanowienie sądu rejestrowego o wykreśleniu likwidowanej spółdzielni z rejestru zgodnie z art. 694⁵ § 2 k.p.c. w zw. z art. 7 ustawy o KRS i w zw. z art. 521 § 1 k.p.c. staje się skuteczne dopiero z chwilą uprawomocnienia się^[9]. Wcześniej jednak, zgodnie z art. 20 ust. 1 ustawy o KRS, wpis polegający na wprowadzeniu do systemu informatycznego danych zawartych w postanowieniu sądu jest dokonywany niezwłocznie po wydaniu takiego postanowienia. W takim przypadku wraz z wpisem zamieszcza się wzmiankę o jego nieprawomocności, a gdy postanowienie staje się prawomocne, z urzędu wpisuje się datę prawomocności (art. 20 ust. 2 i 3 ustawy o KRS). Zastanowić się należy, czy konstytutywny skutek takiego wpisu, jakim jest wykreślenie należy łączyć z czynnością materialną – techniczną polegającą na wprowadzaniu samych danych do rejestru, czy też dopiero z uprawomocnieniem się postanowienia o wykreśleniu spółdzielni z rejestru. W piśmiennictwie jednoznacznie opowiedziano się za tym drugim poglądem. Stwierdzono, że za tym rozumowaniem przemawia to, iż „uprawomocnienie się postanowienia o wykreśleniu stanowi o trwałości danych wprowadzonych do Krajowego Rejestru Sądowego, ale przede wszystkim okoliczność, iż data uprawomocnienia się postanowienia, zgodnie z art. 20 ust. 3 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, jest wpisywana do tego Rejestru z urzędu,

⁶ Zob. Stepnowska, *Likwidacji spółdzielni*, 227.

⁷ Małgorzata Wrzółek-Romańczuk, *Rejestr spółdzielni. Zagadnienia materialno-prawne i procesowe* (Warszawa: Wydawnictwo Spółdzielcze, 1986), 103–104; Paweł Suski, *Rejestry sądowe spółek handlowych, spółdzielni, przedsiębiorstw państwowych* (Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze 1994), 157; Adam Jedliński, *Członkostwo w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo – Kredytowej* (Warszawa: Lexis Nexis 2002), 257.

⁸ Stefan Grzybowski, „Ze studiów nad osobowością prawną”, *Przegląd Notarialny*, nr 1 (1930): 46; Adam Żabski, *Komentarz dla wszystkich do ustawy Prawo spółdzielcze* (Warszawa: Wydawnictwo Spółdzielcze 1983), 70; Jastrzębski, *Prawo spółdzielcze*, 199.

⁹ Zob. Stepnowska, *Likwidacji spółdzielni*, 228.

staje się jedną z zarejestrowanych danych”^[10]. Pogląd znajduje swoje potwierdzenie również w orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącego wykreślenia innych osób prawnych^[11]. Podaje się również, że w okresie pomiędzy wykreśleniem spółdzielni z rejestru i uprawomocnieniem się postanowienia w tym przedmiocie spółdzielnia zachowuje osobowość prawną, jednak możliwości podejmowania przez nią w tym czasie działań ze względu na okoliczności ograniczone są do minimum. Przykładowo likwidator uprawniony będzie do wniesienia apelacji na postanowienie o wykreśleniu spółdzielni z rejestru^[12].

3 | Wykreślenie spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego

Przepisy Działu XII Likwidacja spółdzielni przewidują, poza wykreśleniem spółdzielni po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego, jeszcze dwa inne przypadki, w których Sąd może wykreślić spółdzielnię z rejestru. Mowa jest tutaj o omawianym już art. 115 PrSpółdz, gdzie do ustania bytu prawnego spółdzielni na skutek wykreślenia jej z rejestru może dojść z tego powodu, że nie rozpoczęła ona działalności gospodarczej w ciągu roku od dnia jej zarejestrowania i nie posiada majątku. W uchwale z 12.1.2001 r.^[13] SN stwierdził, że wyzbycie się przedsiębiorstwa spółdzielczego, które stanowi cały majątek spółdzielni, niezbędny do prowadzenia wspólnej działalności gospodarczej, spowodowałoby niemożność jej prowadzenia. Nie ulega wątpliwości, że organizacja nieprowadząca takiej działalności, mimo posiadania innych cech charakterystycznych dla spółdzielni, nie jest

¹⁰ Jedliński, *Członkostwo*, 257–258.

¹¹ W postanowieniu z dnia 29 czerwca 2001 r., N I CZ 73/01, OSNC 2002, nr 3, poz. 35 Sąd Najwyższy przyjął, że spółka z o.o. wykreślona z rejestru na podstawie nieprawomocnego postanowienia sądu rejestrowego zachowuje swoją osobowość prawną do chwili uprawomocnienia się tego postanowienia. Kidyba, *Kodeks spółek*, 1328.

¹² Takie zdanie przy likwidacji spółki kapitałowej wyraziła Patrycja Tomala, „Likwidacja spółek kapitałowych, wybrane zagadnienia - cz. 1” *Monitor Prawniczy*, nr 8 (2005): 409 i n. oraz SN w postanowieniu z dnia 29 czerwca 2001 r., I CZ 73/01, OSNC 2002, Nr 3, poz. 35.

¹³ III CZP 44/00, Legalis.

spółdzielnią. Jak podkreśla Ireneusz Malerowicz, art. 114 § 1 pkt 3 PrSpółdz w powiązaniu z art. 115 i art. 1 § 1 PrSpółdz pozwala uznać, że prowadzenie działalności gospodarczej jest wymaganiem, które musi spełniać każda spółdzielnia przez cały okres swojego istnienia^[14]. Jedynym organem uprawnionym do wystąpienia z wnioskiem o wykreślenie spółdzielni z rejestru w tym trybie jest związek rewizyjny. W stosunku do spółdzielni niezrzeszonej w żadnym związku rewizyjnym uprawnienie to przysługuje Krajowej Radzie Spółdzielczej. Żaden inny podmiot, w tym zarząd spółdzielni nie może dokonać takiej czynności. Związek rewizyjny ani Krajowa Rada Spółdzielczości nie mogą w drodze upoważnienia scedować tego uprawnienia na inny podmiot. Zasady postępowania przed sądem rejestrowym są tożsame z tymi, jakie miały miejsce przy wykreśleniu spółdzielni po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego. Do takiego wniosku związek rewizyjny ma obowiązek dołączyć własną uchwałę w tym przedmiocie oraz oświadczenie zarządu likwidowanej spółdzielni, że nie posiada ona majątku i nie prowadzi od roku działalności gospodarczej. Brak tego oświadczenia lub uchwały spowoduje, że wniosek o wpis nie zostanie uwzględniony^[15].

4 | Wykreślenie spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego na podstawie art. 127 PrSpółdz

Szczególnym przypadkiem wykreślenia spółdzielni z rejestru jest art. 127 PrSpółdz. Przepis ten stanowi, że „w razie zaspokojenia wszelkich należności przypadających od spółdzielni i złożenia do depozytu sądowego kwot na zabezpieczenie należności spornych lub niewymagalnych, spółdzielnia może ulec wykreśleniu z Krajowego Rejestru Sądowego przed zakończeniem prowadzonych przez nią lub przeciwko niej sporów sądowych”. W takim wypadku w miejsce spółdzielni wchodzi jako strona procesowa związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona.

¹⁴ Ireneusz Malerowicz, Glosa do uchwały SN z dnia 12 stycznia 2001 r., III CZP 44/00, PS 2002, Nr 2, s. 117.

¹⁵ Marta Stepnowska w: *Prawo Spółdzielcze. System prawa prywatnego*, t. XXI, red. Krzysztof Pietrzykowski (Warszawa: C.H. Beck-Institut Nauk Prawnych PAN, 2020), 412.

Przedstawione unormowanie bardzo pozytywnie zostało ocenione w doktrynie^[16]. Podkreślano w szczególności, że konstrukcja ta pozwala uniknąć zbędnego oczekiwania na zakończenie postępowania likwidacyjnego do wygaśnięcia często bardzo przewlekłych spraw spornych. Po wykreśleniu spółdzielni z rejestru nie może ona nadal prowadzić wszczętych procesów, a te nie mogą być przeciwko niej prowadzone. Z tego powodu w sporach sądowych prowadzonych przez spółdzielnie lub przeciwko niej dochodzi przekształcenia podmiotowego, gdzie w miejsce likwidowanej spółdzielni wchodzi związek rewizyjny. Sąd nie będzie miał tu możliwości umorzenia postępowania z powodu braku strony^[17]. Kwotami uzyskanymi w wyniku prowadzonych procesów związek rewizyjny nie może dysponować swobodnie, ale jest zobowiązany przeznaczyć je zgodnie z uchwałą ostatniego walnego zgromadzenia^[18]. Jeżeli uchwała nie zawiera stosownego wskazania, związek rewizyjny przekaze nieodpłatnie pozostały majątek spółdzielni na cele spółdzielcze lub społeczne.

Mając na względzie przepisy KPC, rozważenia wymaga, czy na skutek wykreślenia spółdzielni z rejestru po uprawomocnieniu się wyroku, w toku postępowania kasacyjnego, w wyniku zakończenia postępowania likwidacyjnego, ma zastosowanie art. 127 PrSpółdz. Za postanowieniem SN z 3 grudnia 1999 r.^[19] należy przypomnieć, że spółdzielnia nie istnieje ani przed uzyskaniem wpisu do rejestru ani po wykreśleniu jej z rejestru, a co za tym idzie, w obu tych sytuacjach nie może ona uczestniczyć w obrocie jako podmiot wyposażony w zdolność prawną, tzn. zdolność bycia podmiotem praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego. Oceny tej nie zmienia to, że przed zarejestrowaniem spółdzielni mogą być w jej interesie zaciągane zobowiązania, za które po zarejestrowaniu odpowiada ona jak za własne (art. 11§ 2)^[20]. Dopóty, dopóki nie nastąpi wpis do rejestru, za zobowiązania podjęte w takich okolicznościach odpowiadają wyłącznie

¹⁶ Andrzej Miączyński, *Prawo spółdzielcze. Zarys wykładu części ogólnej* (Kraków: nakładem UJ, 1980), 81; Leopold Stecki, *Prawo spółdzielcze* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1987), 181–182; Wrzosek-Romańczuk, *Rejestr spółdzielni*, 104, Bierzanek, *Prawo spółdzielcze*, 83.

¹⁷ Odmiennie jest w wypadu likwidacji spółek kapitałowych, gdzie dojść może do umorzenia procesów, w których stroną była zlikwidowana spółka, Aleksandra Piecko-Mazurek, *Likwidacja spółek* (Warszawa: Difin, 2000), 79.

¹⁸ Żabski, *Komentarz dla wszystkich*, 70.

¹⁹ Postanowienie SN z 3 grudnia 1999 r I CKN 261/98, Lexis.pl nr 390903.

²⁰ Por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 grudnia 1999 r., I CKN 261/98 Lexis.pl nr 390903, stosownie do treści art. 11 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 1995 r., Nr 54, poz. 288)

tw. osoby działające, także w razie odmowy wpisu. Jeżeli byt prawny spółdzielni zależy od wpisu do rejestru, to wykreślenie z rejestru jest równoznaczne z ustaniem jej bytu prawnego.

Po wykreśleniu z rejestru spółdzielnia tracąc byt traci, co oczywiste, osobowość prawną oraz zdolność sądową (art. 64 KPC) i jest to utrata definitywna, niedająca się usunąć. Utrata zdolności sądowej przez stronę w toku procesu powoduje, że prowadzenie dalszego postępowania sądowego jest niedopuszczalne, co skutkuje koniecznością umorzenia postępowania na podstawie art. 355 § 1 KPC^[21].

Ze zdanie drugiego art. 127 PrSpółdz wynika, że po wykreśleniu spółdzielni z KRS w wyniku zakończenia procesu likwidacji spółdzielni, do toczących się jeszcze z jej udziałem sporów sądowych w miejsce spółdzielni wchodzi jako strona związek rewizyjny, w którym jest ona zrzeszona.

Przepis ten jest niewątpliwie przepisem szczególnym, przewidującym następstwo procesowe strony, której byt prawny wygaś przed zakończeniem toczących się z jej udziałem sporów sądowych. Jako przepis szczególny powinien być wykładany ściśle. W pierwszym kolejności rozważenia wymaga, czy użyte w nim określenie „zakończenie sporu sądowego” oznacza prawomocne zakończenie sprawy w wyniku uprawomocnienia się wyroku sądu pierwszej instancji lub wydania wyroku merytorycznego przez sąd drugiej instancji, czy też rozumiane jest szerzej i rozciąga się na także na postępowanie kasacyjne, które jest odrębnym postępowaniem, toczącym się już po prawomocnym zakończeniu sprawy przed sądami powszechnymi^[22].

Jak stwierdził SN w postanowieniu z dnia 23 marca 2017 r., użycie przez ustawodawcę w art. 127 PrSpółdz innego, szerszego i bardziej ogólnego określenia „spór sądowy” oraz *ratio legis* tego przepisu prowadzą do wniosku, że obejmuje ono także postępowanie kasacyjne^[23]. Mimo że na gruncie przepisów dotyczących skargi kasacyjnej w orzecznictwie przyjmuje się, że zawierają one pojęcie „sprawy” sądowej w znaczeniu zespołu czynności procesowych stron i sądu rozpoczętych wniesieniem pozwu (wniosku), podejmowanych w celu merytorycznego rozstrzygnięcia o zasadności żądania objętego treścią pozwu (wniosku), a więc w zasadzie zakończonych

²¹ Por. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 lutego 2002 r., V CKN 1100/00, OSNC 2003/1/11.

²² Zob. postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 23 marca 2017 r. V CZ 12/17, Legalis nr 1629992

²³ Ibidem.

wydaniem prawomocnego wyroku i nie obejmują postępowania kasacyjnego, które toczy się już po prawomocnym zakończeniu „sprawy” w powyższym rozumieniu^[24].

Omawiane unormowanie daje umożliwić zakończenie likwidacji spółdzielni i wykreślenie jej z rejestru jeszcze przed zaspokojeniem przez nią niewymagalnych i spornych należności, na zaspokojenie których zostały w toku postępowania likwidacyjnego złożone środki w depozycie sądowym. Ma wobec tego umożliwić wierzycielom zlikwidowanej spółdzielni zaspokojenie ich wierzytelności, które były niewymagalne lub sporne przed likwidacją oraz odzyskać należności zlikwidowanej spółdzielni. Następstwo procesowe związku rewizyjnego w toczących się sporach sądowych ma natomiast służyć doprowadzeniu do zaspokojenia wszystkich tych spornych i niewymagalnych zobowiązań spółdzielni wobec wierzycieli oraz przekazania kwot uzyskanych przez spółdzielnię w wyniku sporu sądowego na cele określone w art. 125 PrSpółdz. Należy zatem uznać, że także wówczas, gdy do wykreślenia spółdzielni z rejestru na podstawie art. 127 PrSpółdz doszło w toku postępowania kasacyjnego w sprawie z udziałem zlikwidowanej spółdzielni, w jej miejsce wstępuje jako strona związek rewizyjny.

Przyjęcie, że przewidziane w art. 127 PrSpółdz następstwo procesowe związku rewizyjnego nie dotyczyłoby postępowania kasacyjnego, pozbawiłoby wierzycieli zlikwidowanej spółdzielni, którzy prawomocnie przegrali sprawę przed sądem powszechnym, możliwości skorzystania z tego nadzwyczajnego środka odwoławczego, mimo zabezpieczonych w depozycie sądowym środków na spłatę ich wierzytelności i mimo że środek ten przysługiwałby im, gdyby spółdzielnia nie została zlikwidowana przed spłatą wszystkich swoich długów, co stanowi ustawowy warunek likwidacji i wykreślenia spółdzielni z rejestru. Zasadnie Sąd Najwyższy, że tak ujęte nie znajdowałoby wystarczającego, racjonalnego uzasadnienia

²⁴ Por. uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 6 października 2000 r., III CZP 31/00, OSNC 2001/2/22 i z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008/11/122. Kodeks postępowania cywilnego posługuje się pojęciem „sprawy” także dla określenia spraw, których przedmiotem nie jest określenie sporu (np. art. 656) lub do spraw, w których sąd w ogóle nie wydaje żadnego postanowienia (art. 662) i nie wchodzi w rachubę żaden środek odwoławczy (art. 1130). Takie uregulowanie potwierdza spostrzeżenia poczynione w doktrynie, co do istniejącego w kodeksie postępowania cywilnego zróżnicowania tego terminu, i uzasadnia podniesiony wniosek o konieczności ustalania w każdym wypadku treści pojęcia sprawy. Termin sprawa jest w kodeksie postępowania cywilnego używany w kilku odmiennych znaczeniach.

i naruszałoby cel omawianego przepisu i zasadę równości praw majątkowych przysługujących w takich samych sytuacjach^[25].

Należy ponadto wskazać jakich spraw omawiany przepis dotyczy. Wynika z treści i wskazanego powyżej celu, że przewiduje on bowiem szczególne następstwo procesowe spółdzielni wykreślonej z rejestru tylko w sprawach o należności pieniężne i inne prawa majątkowe. Za takim rozumieniem przepisu przemawia zarówno wykładnia językowa, jak i celowościowa, a także umiejscowienie go w ustawie.^[26] Pomimo, że w zdaniu pierwszym art.127 PrSpółdz. mowa jest bowiem o zaspokojeniu wszelkich należności przypadających od spółdzielni i złożeniu do depozytu sądowego kwot na zabezpieczenie należności spornych lub niewymagalnych jako warunku wykreślenia spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego przed zakończeniem prowadzonych przez Spółdzielnię lub przeciwko niej sporów sądowych.

W przepisie tym objęto bowiem regulacją szczególną jedynie sytuacje, gdy pozostały sporne i niewymagalne należności pieniężne lub inne roszczenia majątkowe, gdyż tylko takie roszczenia mogą być zaspokojone poprzez świadczenie pieniężne, a więc z wykorzystaniem kwot złożonych do depozytu sądowego. Jest to również zgodne ze wskazanym wyżej celem tego przepisu. Wykładnia językowa art. 127 PrSpółdz, uwzględniająca treść wszystkich jego jednostek redakcyjnych, wskazuje, że reguluje on sytuację, gdy w procesie likwidacyjnym zaspokojone już zostały wszystkie wymagalne i bezsporne należności spółdzielni, natomiast pozostały do zaspokojenia należności sporne lub niewymagalne, na zaspokojenie których spółdzielnia złożyła do depozytu sądowego odpowiednie kwoty^[27].

Jak podkreśla Sad Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 marca 2017 r., objęcie szczególnym następstwem procesowym także toczących się z udziałem spółdzielni sporów o prawa niemajątkowe, w tym w szczególności spraw o takim charakterze o uchylenie uchwał walnego zgromadzenia, nie znajduje żadnego racjonalnego uzasadnienia.

²⁵ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 23 marca 2017 r. V CZ 12/17, Legalis nr 1629992

²⁶ Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 24.3.2010 r., I Aca, Legalis.

²⁷ Por. postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 23 marca 2017 r. V CZ 12/17, Legalis nr 1629992

5 | Możliwość wykreślenia spółdzielni na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o KRS

Powstaje pytanie, czy dopuszczalne jest wykreślenie spółdzielni niebędącej w stanie likwidacji na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o KRS^[28]. Przepis ten upoważnia sąd rejestrowy do wykreślenia z urzędu wpisów zawartych w rejestrze, w których zamieszczone są dane niedopuszczalne ze względu na obowiązujące przepisy prawa. Rozważyć należy, czy możliwe jest wykreślenie spółdzielni z rejestru na podstawie tego przepisu bez przeprowadzenia procedury likwidacyjnej^[29]. W sprawie, która była przedmiotem rozpoznania, sąd rejestrowy po stwierdzeniu, że uchwała o podziale spółdzielni została podjęta z naruszeniem prawa, a więc nie mogła doprowadzić do skutecznego podziału spółdzielni, dokonał podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym wykreślenia z urzędu nowo powstałej spółdzielni bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego. Sąd Najwyższy stwierdził jednakże, że „na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym nie jest dopuszczalne wykreślenie podmiotu wpisanego uprzednio do rejestru. Wskazany przepis nie może prowadzić do obchodzenia przewidzianego Prawem spółdzielczym trybu likwidacji spółdzielni”. Z przytoczonym stanowiskiem w pełni należy się zgodzić. I dlatego trafnie przyjęto, że dopuszczenie możliwości wykreślenia spółdzielni w trybie przewidzianym w art. 12 ust. 3 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym pociągałoby za sobą nagłe „zniknięcie” podmiotu prawa cywilnego bez możliwości uregulowania wszystkich niezbędnych spraw^[30].

6 | Podsumowanie

Prawo spółdzielcze przewiduje zamknięty katalog przyczyn ustania bytu prawnego spółdzielni, a ustanie to poprzedzone jest postępowaniem likwidacyjnym (art. 113 i n. ustawy). Niezbędność i obligatoryjność postępowania

²⁸ Postanowienia SN z dnia 5 maja 2005 r., IV CK 18/05, Lex nr 311345.

²⁹ Zob. Stepnowska, *Likwidacja spółdzielni*, 230.

³⁰ Postanowienia SN z dnia 5 maja 2005 r., IV CK 18/05, Lex nr 311345.

likwidacyjnego jest tak istotna, gdyż likwidacja ma na celu uregulowanie wszystkich spraw likwidowanej spółdzielni, w tym zaspokojenie należności zarówno publiczno-, jak i prywatnoprawnych. Warunkiem wykreślenia jest zaspokojenie wszelkich należności przypadających od spółdzielni i zabezpieczenie pozostałych wierzycieli spółdzielni przez złożenia do depozytu sądowego kwot na zabezpieczenie należności spornych lub niewymagalnych. W konsekwencji należy zatem uznać, że przewidziane w art. 127 PrSpółdz następstwo procesowe związku rewizyjnego obejmuje również postępowanie kasacyjne, jednak dotyczy tylko spraw o roszczenia pieniężne i inne prawa majątkowe, nie dotyczy natomiast roszczenia o uchylenie uchwał walnego zgromadzenia w przedmiocie udzielenia absolutorium oraz zatwierdzenia sprawozdania likwidatorów, bowiem po ustaniu bytu prawnego spółdzielni roszczenie takie jest bezprzedmiotowe, a ewentualny wyrok uwzględniający powództwo niewykonalny.

Bibliografia

- Bierzanek Remigiusz, *Prawo spółdzielcze*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1989.
- Grzybowski Stefan, „Ze studiów nad osobowością prawną” *Przegląd Notarialny*, nr 1 (1930): 24–47.
- Jastrzębski Wojciech, *Prawo spółdzielcze. Zarys wykładu*. Warszawa: Wydawnictwo Spółdzielcze, 1986
- Jedliński Adam, *Członkostwo w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej*. Warszawa: Lexis Nexis, 2002.
- Kidyba Andrzej, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, II. Kraków: Zakamycze 2006.
- Klaus Marcin, „Rejestracja podmiotów w Krajowym Rejestrze Sądowym – praktyczne wskazówki. Cz. IX – Spółdzielnie” *Monitor Prawniczy*, nr 2 (2006): 109–111.
- Malerowicz Ireneusz, Głosa do uchwały SN z dnia 12 stycznia 2001 r., III CZP 44/00, PS 2002, Nr 2, s. 117.
- Miączyński Andrzej, *Prawo spółdzielcze. Zarys wykładu części ogólnej*. Kraków: nakładem UJ, 1980.
- Piecko-Mazurek Aleksandra, *Likwidacja spółek*. Warszawa: Difin, 2000.
- Prawo Spółdzielcze. System Prawa Prywatnego*, t. XXI, red. Krzysztof Pietrzykowski. Warszawa: C.H. Beck-Institut Nauk Prawnych PAN, 2020.

- Stecki Leopold, *Prawo spółdzielcze*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1987.
- Stepnowska Marta, *Likwidacja spółdzielni*. Sopot: Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych-Institut Stefczyka, 2009.
- Suski Paweł, *Rejestry sądowe spółek handlowych, spółdzielni, przedsiębiorstw państwowych*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze 1994.
- Tomala Patrycja, „Likwidacja spółek kapitałowych, wybrane zagadnienia - cz. 1” *Monitor Prawniczy*, nr 8 (2005): 409-412.
- Wrzołek-Romańczuk Małgorzata, *Rejestr spółdzielni. Zagadnienia materialnoprawne i procesowe*. Warszawa: Wydawnictwo Spółdzielcze, 1986.
- Żabski Adam, *Komentarz dla wszystkich do ustawy Prawo spółdzielcze*. Warszawa: Wydawnictwo Spółdzielcze, 1983.

